Політична культура та ідеологія

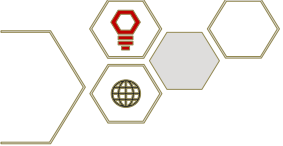
УДК 327.56:323.1(470+477)

DOI <https://doi.org/10.5281/zenodo.15207495>**Сепаратизм як елемент стратегії російської зовнішньої політики у війні проти України****Новосколькова Людмила Олександрівна,**

кандидат політичних наук, доцент, завідувач кафедри політології і міжнародних відносин, навчально-науковий інститут соціальних і гуманітарних наук, Луганський національний університет імені Тараса Шевченка, Україна, <https://orcid.org/0000-0003-1082-7979>

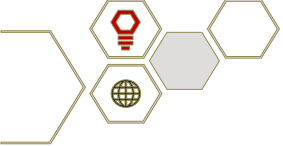
Прийнято: 25.03.2025 | Опубліковано: 13.04.2025

Анотація. Актуальність дослідження зумовлена потребою в науковому осмисленні феномена керованого сепаратизму як інструмента гібридної агресії Російської Федерації проти України, що має безпосередній вплив на стабільність державного управління, безпекову політику й міжнародну правосуб'єктність. У сучасних умовах війни сепаратизм набуває координованої форми зовнішнього впливу, який поєднує інформаційні, дипломатичні й псевдоправові засоби делегітимації українського суверенітету. **Метою** статті є дослідження сепаратизму як складової російської зовнішньополітичної стратегії у війні проти України, виявлення механізмів його реалізації та визначення шляхів протидії цим загрозам на національному й міжнародному рівнях. **Методи.** Методологічну основу становлять структурно-функціональний підхід, системний аналіз, метод кейс-стаді (на прикладі «ДНР» і «ЛНР») та елементи критичного дискурсивного аналізу, що дозволило виявити логіку формування квазідержавних утворень,

проаналізувати способи їх легітимації та оцінити наслідки їх функціонування у контексті міжнародного права. **Результати.** Встановлено, що квазіреспубліки функціонують як засоби підризу територіальної цілісності, прикриття для військової присутності й джерело зовнішньої пропаганди. Виявлено, що маніпулятивне використання концепту самовизначення дозволяє Росії порушувати принципи суверенітету під прикриттям псевдodemократичних практик. Наукову новизну роботи становить спроба комплексно розглянути сепаратизм як системний елемент гібридної стратегії з інституціоналізованими формами впливу, а не як внутрішній конфлікт. Деталізовано загрози, що стосуються сфер безпеки, права й міжнародної стабільності. **Висновки.** Доведено, що керований сепаратизм є системною складовою зовнішньої агресії Російської Федерації, спрямованою на дестабілізацію державного суверенітету України. Виявлено основні механізми його реалізації: формування псевдодержавних структур, симуляція правових процесів, використання міжнародної риторики про самовизначення для прикриття актів анексії. Обґрунтовано потребу в удосконаленні національного законодавства, розвитку інформаційної безпеки, розширенні міжнародних санкційних інструментів і системному неприйнятті легітимності квазіреспублік. Перспективи подальших досліджень можуть бути реалізовані в детальному аналізі гуманітарних інструментів гібридної агресії, зокрема впливу культурної, освітньої та релігійної експансії, а також у розробленні стратегій реінтеграції тимчасово окупованих територій після деокупації.

Ключові слова: гібридна агресія, квазідержавні утворення, інформаційна дестабілізація, делегітимація суверенітету, зовнішньополітичний тиск, фейкові референдуми, міжнародна безпека

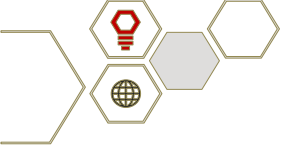

Separatism as an element of Russia's foreign policy strategy in the war against Ukraine

Novoskoltseva Lyudmila,

Candidate of Political Sciences, Associate Professor, Head of the Department of Political Science and International Relations, Educational and Scientific Institute of Social Sciences and Humanities, Taras Shevchenko Luhansk National University, Ukraine, <https://orcid.org/0000-0003-1082-7979>

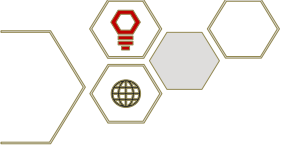
Abstract. The study is driven by the need for scholarly understanding of state-sponsored separatism as an instrument of the Russian Federation's hybrid aggression against Ukraine, which directly affects the stability of public administration, national security policy, and international legal personality. In wartime conditions, separatism assumes the form of coordinated external influence combining informational, diplomatic, and pseudo-legal tools to delegitimize Ukrainian sovereignty. **Purpose.** The article aims to investigate separatism as part of Russia's foreign policy strategy in the war against Ukraine, to identify mechanisms of its implementation, and to define strategies for countering these threats on both national and international levels. **Methods.** The research is based on a structural-functional approach, systems analysis, case study method (focused on the so-called "DPR" and "LPR"), and elements of critical discourse analysis. These methods enabled the identification of the logic behind the formation of quasi-state entities, their legitimization practices, and the consequences of their functioning in the context of international law. **Results.** The study reveals that the pseudo-republics operate as tools for undermining territorial integrity, masking military presence, and generating external propaganda. Russia manipulates the concept of self-determination to violate sovereignty principles under the guise of pseudo-democratic practices. Scientific novelty lies in the integrated analysis of separatism not as a domestic conflict, but as a systemic component of hybrid strategy involving institutionalized forms of external influence. **Conclusions.** The research establishes that managed separatism

constitutes a key element of Russia's external aggression, aimed at destabilizing Ukraine's sovereignty. The mechanisms of influence include the creation of quasi-state structures, simulation of legal procedures, and instrumentalization of international self-determination discourse to justify annexation. The study substantiates the need to enhance national legislation, strengthen information security, expand international sanctions, and maintain the non-recognition of such entities. Prospects for further research include a more in-depth analysis of humanitarian tools of hybrid aggression, particularly in the areas of cultural, educational, and religious expansion, as well as the development of reintegration strategies for temporarily occupied territories after de-occupation.

Keywords: hybrid aggression, quasi-state entities, informational destabilization, sovereignty delegitimization, foreign policy pressure, fake referenda, international security.

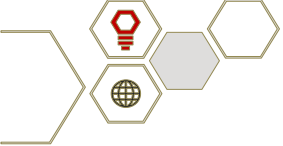
Постановка проблеми. Сепаратизм як інструмент зовнішньої політики Російської Федерації (РФ) продемонстрував свою ефективність у створенні постійної дестабілізації на теренах пострадянських держав, зокрема в Україні. Проблема полягає в тому, що сепаратистські рухи, які формально подано як внутрішні конфлікти чи прояви самовизначення, а насправді керовані й підтримувані ззовні, набувають ознак гібридної агресії. Щодо України, починаючи з 2014 року, організоване стимулювання проросійських сепаратистських утворень на Донбасі та в Криму стало не лише способом підриву державного суверенітету, але й механізмом виправдання військової інтервенції та легітимізації окупації. Проблема використання сепаратизму як інструмента зовнішньої політики потребує всебічного наукового аналізу з огляду на трансформацію традиційних уявлень про межу між внутрішніми справами держави та зовнішнім втручанням. У сучасних умовах, коли війна Росії проти України триває в гібридному форматі, зокрема інформаційному, ідеологічному й військовому, необхідність чіткого визначення й розуміння

ролі сепаратизму як елемента стратегічного впливу набуває особливої актуальності. Наукове осмислення цієї проблеми дозволяє не лише виявити закономірності застосування такого інструмента, але й сформулювати засоби протидії гібридним загрозам. З практичної точки зору дослідження спрямоване на посилення здатності національних і міжнародних інституцій протистояти політичним і безпековим викликам, які виникають унаслідок використання сепаратизму в інтересах зовнішніх учасників.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Сепаратизм як елемент стратегії російської зовнішньої політики у війні проти України набуває особливого значення в умовах гібридної агресії, яка поєднує військові, інформаційні й правові інструменти. Аналіз наукових праць дозволяє виокремити чотири засадничі напрями, які систематизують підходи до вивчення цієї теми.

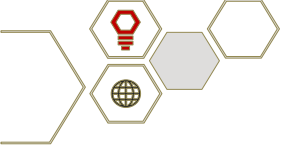
Перший напрям охоплює ідеологічні й політичні витoki сепаратизму в Україні та Європі. В. М. Грубов акцентує на комплексі соціально-економічних і політичних передумов, що сприяли формуванню сепаратистських настроїв на тлі нерівномірного регіонального розвитку, інформаційного тиску з боку Росії та вразливості інституційної структури української державності [1]. О.Шевченко аналізує нормативно-правову базу, яка визначає реакцію України на виклики гібридної війни, і вказує на системну відсутність стратегії щодо ідеологічного протистояння з РФ до 2014 року [2]. Р. Власенко розглядає інтереси Росії у підтримці європейських сепаратистських рухів як інструмент послаблення єдності ЄС і доводить глобальну спрямованість такої зовнішньополітичної стратегії РФ [3]. І. М. Риженко й П. В. Яцкевич звертають увагу на спільні риси регіонального сепаратизму в Україні й країнах Європи, зокрема деталізують інструменти делегітимації центральної влади через інформаційний хаос і підрив довіри до демократичних інституцій [4]. Ю. Запорожченко аналізує історіографічну традицію «русинського» сепаратизму, яка демонструє сталість інструментів впливу Росії ще з початку

1990-х років [5]. Наведені підходи актуалізують потребу поглибити дослідження впливу історичних наративів і правових інтерпретацій як чинників формування сепаратистських стратегій РФ.

Другий напрям пов'язаний із дослідженням гібридної агресії Росії, у межах якої сепаратизм визначено легітимізуючим елементом. І. Ващенко, А. Стаднік та Е. Полтавський встановлюють етапність переходу від прихованого протистояння до відкритого збройного вторгнення, підкреслюючи, що спочатку сепаратизм був зручним інструментом «внутрішнього конфлікту», а згодом – виправданням військової інтервенції [6]. П. Лисянський та В. Ястребова у дослідженні, присвяченому міжрегіональним порівнянням, ідентифікують спільні ознаки сепаратистських процесів, зокрема маніпуляцію етнічними ідентичностями й роздмухування конфліктів «знизу» [7]. L. A. Pertiwi та W. S. R. W. A. A. Jaffri [8], аналізуючи досвід війни в Грузії, демонструють, як російська дипломатія та військова присутність використовуються для перетворення локальних сепаратистських рухів на плацдарми для зовнішнього втручання. У цьому контексті необхідно укласти напрям дослідження трансформації сепаратизму зі внутрішнього конфлікту у фазу міжнародної загрози та легітимізації військової експансії.

Третій напрям охоплює питання безпосереднього впливу сепаратистської риторики в контексті повномасштабної війни. J. Mankoff коротко описує роль Криму як початкового етапу реалізації російської стратегії, у якій ідея «захисту російськомовного населення» була приводом для окупації [9]. В. Воман аналізує концепти русифікації, русофобії та західництва, що одночасно використовуються російською пропагандою для обґрунтування «паралельної реальності», у якій сепаратизм – це реакція на утиски з боку Заходу й української влади [10]. G. Sasse [11] у монографії простежує, як сепаратистські настрої підживлювалися російськими стратегічними наративами в окупованих регіонах, які штучно вибудовували «альтернативну ідентичність». Узагальнюючи викладені підходи, варто

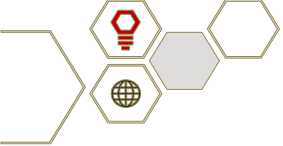

розширити емпіричні дослідження впливу пропагандистських наративів на підтримку сепаратизму на локальному рівні.

Четвертий напрям стосується інструментів і стратегічних підходів, якими Росія виправдовує та просуває ідеї сепаратизму на міжнародній арені. К. Fridrichová аналізує стратегічні наративи Кремля, які формують образ «жертви геополітичної несправедливості» й підмінюють поняття анексії захистом прав регіонів на самовизначення [12]. М. İlyasov та Y. M. Herrera порівнюють воєнні стратегії РФ у Чечні та в Україні, вказуючи на схожість інструментів, зокрема свідоме створення гуманітарних катастроф для мобілізації підтримки сепаратизму [13]. Е. Götz та J. Staun досліджують радикалізовану зовнішньополітичну культуру РФ, у якій сепаратизм розглядається не як загроза стабільності, а як засіб розширення впливу та руйнування цілісності супротивників [14]. С. Р. Сулейманова звертає увагу на потенціал медіації як альтернативного інструмента деескалації конфліктів, які виникають на ґрунті інспірованих сепаратистських рухів, підкреслюючи роль міжнародного посередництва в протидії гібридним формам агресії [15]. У цьому напрямі доцільно розвивати міждисциплінарні дослідження, які поєднують аналіз стратегічних наративів, міжнародного права й політики безпеки.

Отже, сучасне трактування сепаратизму в українських і зарубіжних наукових джерелах виходить за межі локального конфлікту, формуючи розуміння його як цілеспрямованої складової зовнішньополітичної стратегії Росії.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Незважаючи на численні дослідження конфлікту на сході України, низка аспектів проблеми сепаратизму як інструмента зовнішньої агресії Росії залишається нерозв'язаною. Недостатньо вивчено еволюцію концепції керованого сепаратизму як системного зовнішньополітичного механізму, зокрема його поетапну реалізацію в пострадянських країнах. Обмеженням є

аналіз інформаційної та політичної підтримки сепаратизму як цілеспрямованого впливу на міжнародне середовище, а також функціонування квазідержавних утворень не лише як внутрішніх загроз, а як активних суб'єктів делегітимації України на глобальному рівні.

Запропоноване дослідження заповнює ці лакуни й демонструє комплексний аналіз керованого сепаратизму як частини гібридної стратегії з застосуванням кейс-методу, дискурсивного аналізу й системного підходу. Встановлено зв'язок між псевдодержавними утвореннями й зовнішньополітичними цілями Росії, доведено маніпулятивне використання концепту самовизначення, виявлено механізми легітимації сепаратизму в міжнародному дискурсі. Результати дозволяють поглибити розуміння природи сучасного сепаратизму й запропонувати дієві підходи щодо його нейтралізації.

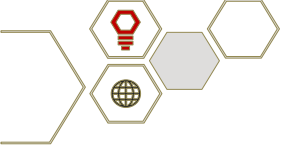
Формулювання цілей статті (постановка завдання)

Мета статті – проаналізувати сепаратизм як складову російської зовнішньополітичної стратегії у війні проти України, виявити механізми його реалізації та визначити шляхи протидії цим загрозам на національному й міжнародному рівнях.

Завдання статті:

— проаналізувати еволюцію концепції керованого сепаратизму як інструмента зовнішньої політики РФ і дослідити механізми його реалізації в пострадянському просторі, зокрема в контексті впливу на внутрішньополітичну стабільність України;

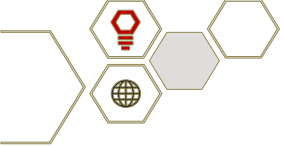
— оцінити функціонування квазідержавних утворень як засобу делегітимації українського суверенітету на міжнародній арені й виявити основні проблеми, що виникають у сфері національної безпеки, територіальної цілісності й міжнародного права внаслідок застосування сепаратизму як гібридного інструменту;

—розробити науково обґрунтовані рекомендації для органів державної влади України та міжнародних партнерів щодо правової, інформаційної та дипломатичної протидії впливу керованого сепаратизму в умовах війни.

Виклад основного матеріалу дослідження. Концепція «керованого сепаратизму» є ключовим елементом сучасних інструментів гібридної війни, яка активно використовується Росією у зовнішньополітичних стратегіях. Її суть полягає у створенні, стимулюванні й контрольованому розвитку сепаратистських рухів на території інших держав із метою дестабілізації, тиску на політичне керівництво та ослаблення державної цілісності. Виникнення цього явища тісно пов'язане з пострадянським простором, де Росія, намагаючись зберегти вплив на колишні республіки, вдається до підтримки етнічних, мовних або ідеологічних розмежувань, підживлюючи конфлікти в регіонах із вразливою політичною структурою. Застосування «керованого сепаратизму» є не випадковим, а системно організованим інструментом, який ґрунтується на попередній підготовці інформаційного середовища, розбудові агентурної мережі й створенні псевдополітичних структур, які формально прикривають зовнішнє втручання (табл. 1).

На сучасному етапі війни Росії проти України концепція «керованого сепаратизму» трансформувалася в системний інструмент комплексного впливу, у якому поєднуються військові, інформаційні, дипломатичні й пропагандистські засоби. Практичне застосування цієї стратегії реалізується в активному формуванні квазідержавних утворень з усіма атрибутами псевдодержавності — власними інституціями, законодавством, армією, паспортами й офіційною риторикою, синхронізованою з наративами російської державної адміністрації. При цьому Росія продовжує використовувати тезу «самовизначення народів» як прикриття для агресії, що суперечить міжнародному праву. Сьогодні така політика становить загрозу не лише для України, а й для всього європейського регіону, оскільки створює прецедент силової зміни кордонів під виглядом внутрішніх конфліктів.

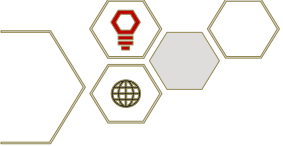
Таблиця 1

Етапи реалізації концепції «керованого сепаратизму» у зовнішній політиці Росії на пострадянському просторі

Хронологічний етап	Приклади реалізації	Цілі російської зовнішньої політики
1990-ті роки	Підтримка Придністров'я в Молдові, Абхазії та Південної Осетії в Грузії	Формування зони контролю через заморожені конфлікти, збереження впливу в регіоні
2000–2010-ті роки	Поглиблення впливу в самопроголошених республіках; паспортизація в Південній Осетії, Нагірному Карабасі	Інституціоналізація впливу, легітимація втручання через «захист громадян Росії»
Після 2014 року	Крим, «ДНР/ЛНР», спроби дестабілізації в Одеській, Харківській, Запорізькій областях	Використання сепаратизму як приводу для окупації та підриву української державності
Після 2022 року	Анексія нових територій, «референдуми», експансія в медіа й освіті окупованих регіонів	Закріплення територіальних здобутків, легалізація агресії, знищення української ідентичності

Джерело: сформовано автором на підставі [1, с. 279; 2, с. 473; 8, с. 91-94; 9; 12, с. 282]

Інформаційна й політична підтримка сепаратистських рухів з боку Росії є ключовими елементами її стратегії гібридної війни, спрямованої на підрив внутрішньої стабільності України. Через формування ворожих наративів, маніпуляцію громадською думкою, створення псевдополітичних структур та інституціоналізацію дезінформації, російські політики не лише формують штучні підстави для інтервенції, а й системно руйнують довіру до українських державних інституцій. Політичний вплив реалізується шляхом нав'язування альтернативних центрів влади, підтримки нелегітимних виборів, організації так званих «референдумів» і впровадження символічної системи паралельної ідентичності. Інформаційна складова охоплює масштабну пропагандистську діяльність, орієнтовану як на внутрішню аудиторію окупованих територій, так

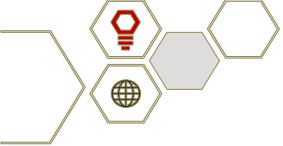
і на міжнародну спільноту з метою викривлення реальної картини подій. Комбіноване застосування цих інструментів дозволяє Росії створювати видимість підтримки з боку населення, а також делегітимізувати дії української влади у боротьбі за територіальну цілісність (табл.2).

Таблиця 2**Форми інформаційної та політичної підтримки сепаратизму**

Напрямок впливу	Форми реалізації підтримки	Цільове призначення
Інформаційний	Пропагандистські ЗМІ, соціальні мережі, «експертні» платформи	Формування проросійського світогляду, деструктивний вплив на громадську думку
Політичний	Підтримка псевдовиборів, створення «народних республік», легітимація маріонеткових урядів	Підрив суверенітету України, імітація самоврядування на окупованих територіях
Комунікаційний	Вкиди фейкових новин, викривлення офіційних повідомлень, дезінформаційні кампанії	Дестабілізація інформаційного середовища, дискредитація української влади
Міжнародний	Лобізм через окремі ЗМІ та політиків, фінансування аналітичних центрів	Створення уявлення про «внутрішній конфлікт» в Україні на глобальному рівні

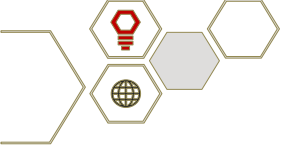
Джерело: сформовано автором на підставі [4, с. 57; 6, с. 63-64; 8, с. 97; 9; 10, с. 1324-1326; 12, с. 284-285; 13, с. 385; 14, с. 485]

В інформаційному просторі ключовими каналами деструктивного впливу є російські медіа, що транслюють проросійські меседжі для української аудиторії, зокрема телеканали «Russia Today» [16] та «Россія» [17], а також псевдоукраїнські YouTube-канали, зокрема «Перший Козацький» [18] і «Політварта» [19], які поширюють наративи про «братні народи», «відсутність української державності» та необхідність «визволення Донбасу». У соціальному медіапросторі активно діють ботоферми, які моделюють штучну підтримку проросійських поглядів, особливо в мережах TikTok, Telegram і

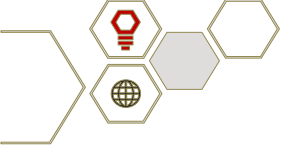
Facebook, анонімно поширюючи відео з символікою «ДНР», сцени нібито воєнних злочинів ЗСУ або вигадані звернення «жителів Донбасу» [20]. На політичному рівні Росія фінансує структури на зразок «громадських рад», «народних парламентів» і «адміністрацій», які були запроваджені, наприклад, у Слов'янську й Луганську в 2014 році для легітимізації проросійських бойовиків. У 2022 році на тимчасово окупованих територіях Херсонської та Запорізької областей проведено імітаційні «референдуми» з наперед визначеним результатом, який став формальним приводом для анексії. Комунікаційну підтримку впроваджено систематичним поширенням дезінформації про «примусову мобілізацію українців», «заборону російської мови», «розп'ятих хлопчиків», які є прикладами наративів, активно трансльованих у 2014–2015 роках і реанімованих після 2022 року з новими модифікаціями [21]. Спостерігається нав'язування інформаційного середовища у стилі «російської весни», що передбачає встановлення білбордів, поширення газет, створення локальних каналів на зразок «Таврія-ТВ» у Херсоні [22]. На міжнародному рівні Росія фінансувала організацію «спостерігачів» на фейкових референдумах, зокрема представників ультраправих партій із Франції, Німеччини й Італії, які потім поширювали інформацію про «законність» волевиявлення [23]. Крім того, через мережу аналітичних центрів, зокрема «Катехон» [24] і «РИСИ» [25] просуваються матеріали, що дискредитують українську державність у західному експертному середовищі. Ці факти свідчать про цілеспрямовану, системну й тривалу кампанію політичної та інформаційної дестабілізації, що є складовою воєнної агресії Росії проти України.

Поява й подальше функціонування нелегітимних квазідержавних утворень на окупованих територіях України, таких як так звані Донецька Народна Республіка (ДНР) і Луганська Народна Республіка (ЛНР), є складовою довгострокової зовнішньополітичної стратегії Росії, спрямованої на делегітимацію української державності як у внутрішньому, так і в

міжнародному вимірах. Створення таких утворень не є спонтанним результатом внутрішнього конфлікту, а керованим проектом, який з 2014 року послідовно підтримується російськими політичними, військовими та інформаційними інструментами. Основною метою є дискредитація центральної української влади через симуляцію нібито альтернативного «народного суверенітету» і нав'язування концепту «громадянської війни», що дозволяє Росії уникати юридичної відповідальності за акт збройної агресії. Ці квазіреспубліки відіграють роль інструментів, які легітимізують подальшу окупацію, слугують прикриттям для воєнної присутності й дають підстави для представлення конфлікту у форматі «внутрішнього», що створює хибне сприйняття ситуації на міжнародному рівні. Агресор використовує їх для здійснення зовнішньої пропаганди, ініціювання псевдодипломатичних зв'язків і формування паралельного дискурсу щодо легітимності української влади на тимчасово окупованих територіях (табл.3).

Квазідержавні утворення, зокрема так звані ДНР і ЛНР, є активними інструментами зовнішньополітичної гри Росії, спрямованої на делегітимацію України як суб'єкта міжнародного права. Псевдодержавна легітимізація реалізується через створення атрибутів державності: власні «конституції», «парламенти», «суди» та регулярні фейкові вибори (наприклад, «вибори глави ДНР» у 2018 році) [26]. Псевдодипломатична активність включає формальні звернення «ДНР» до Генеральної Асамблеї ООН із проханням визнати незалежність (2015 рік) [27], а також підписання угод із праворадикальними організаціями на зразок «Національного фронту» (Франція) або партії «Альтернатива для Німеччини» (Німеччина) на рівні регіональних представництв, що згодом використовуються в інформаційній війні як докази нібито «міжнародної підтримки» [28]. Псевдоправові інститути, такі як «Міністерство юстиції ДНР», застосовують «закони» щодо політичних в'язнів, зокрема, у справі Станіслава Асєєва, журналіста, якого засудили до 15 років колонії в окупованому Донецьку [29]. Маніпуляція поняттям «волі

народу» виявляється через фіктивні «референдуми» 2014 і 2022 років із заздалегідь оголошеними результатами [30]. Пропагандистський експорт здійснюється через системну підтримку з боку «Russia Today» [16], «Sputnik» [31] та сотень прокремлівських Telegram-каналів, які позиціонують «ДНР» і «ЛНР» як легітимних акторів [32]. У сукупності ці дії спрямовані на підрив суб'єктності України та формування альтернативного уявлення про ситуацію на окупованих територіях у міжнародній аудиторії.

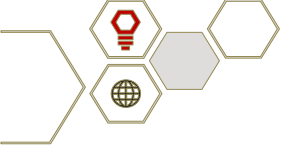
Таблиця 3

Функціональні механізми впливу нелегітимних квазідержавних утворень на делегітимацію України в зовнішньополітичній стратегії Росії

Форма впливу нелегітимних утворень	Механізм реалізації	Мета зовнішньополітичної стратегії Росії
Псевдодержавна легітимізація	Проголошення «незалежності», символіка, інститути «влади»	Імітація державного статусу для виправдання військової присутності
Псевдодипломатична активність	Підписання фіктивних угод, «звернення до ООН»	Формування образу «самостійних суб'єктів», зниження статусу України
Псевдоправовий тиск	Застосування «законів ДНР/ЛНР», судові переслідування, «громадянство»	Розмивання юрисдикції України, демонстрація паралельної «правової системи»
Маніпуляція поняттям «народу»	Проведення фейкових «референдумів», голосувань, звернень	Делегітимація виборів в Україні, створення образу «волі народу Донбасу»
Пропагандистський експорт	Поширення тез про «український нацизм», «утиски», «геноцид»	Створення міжнародного інформаційного фону, вигідного Росії

Джерело: сформовано автором на підставі [9; 11, с. 451-454]

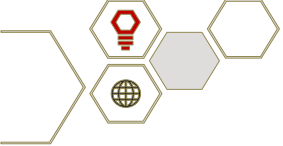
Використання Росією сепаратизму як гібридного інструменту зовнішньополітичного тиску створює низку критичних проблем для України у сферах національної безпеки, територіальної цілісності та міжнародного

правопорядку. На рівні безпеки основна загроза полягає в системному ослабленні обороноздатності держави через дестабілізацію прикордонних регіонів, розгортання ворожих збройних формувань та інфільтрацію агентурних мереж під виглядом місцевого населення. Військовий компонент сепаратизму інтегрований у загальну воєнну стратегію Росії, що включає приховану підготовку, постачання озброєння й кадрову присутність, як це задокументовано в конфліктах на Донбасі [11, с. 511]. У контексті територіальної цілісності ключова проблема полягає в підриві єдності держави через формування квазідержавних утворень, які претендують на суверенність, заперечуючи юрисдикцію України [12, с. 289]. Це створює зони невизначеного правового статусу, що перешкоджає функціонуванню державних інститутів, зокрема органів правопорядку, системи освіти, судочинства та податкової адміністрації.

У сфері міжнародного права проблема полягає в розмиванні принципу непорушності кордонів і невтручання у внутрішні справи держав. Росія використовує концепцію «права на самовизначення» для легітимації зовнішнього втручання, зокрема шляхом ініціювання псевдореферендумів і нав'язування практики примусового громадянства [13, с. 387]. Це ставить під загрозу стабільність міжнародної правової системи, адже створює прецедент, за якого агресор може прикриватися внутрішнім конфліктом для виправдання анексії. Крім того, така політика ускладнює міжнародне реагування на конфлікт, дезорієнтує міжнародну спільноту й відкриває простір для зловживань у майбутньому в інших регіонах світу [6, с. 64].

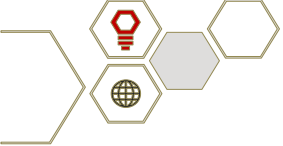
Нейтралізація впливу сепаратизму як інструмента зовнішньої агресії потребує впровадження скоординованих заходів на національному й міжнародному рівнях, орієнтованих на правову, інформаційну, безпекову й дипломатичну протидію. Органам державної влади України доцільно вдосконалити механізми кримінально-правової відповідальності за участь у сепаратистській діяльності, зокрема посилити інструменти виявлення

колабораціонізму, удосконалити процедури доведення фактів пособництва й створити єдину базу даних таких порушень із відкритим доступом для правоохоронців. У сфері інформаційної безпеки необхідно розширити системи моніторингу й швидкого реагування на дезінформацію, що походить із тимчасово окупованих територій, з одночасним посиленням медіаграмотності в регіонах, найбільш вразливих до ворожого впливу. Безпековий компонент має ґрунтуватися на розширенні територіальної присутності сил оборони в прикордонних і деокупованих районах, розвитку локальної мережі територіальної оборони й підвищенні взаємодії з місцевими органами самоврядування в питаннях протидії підіривній діяльності. На міжнародному рівні слід ініціювати ухвалення спеціальних резолюцій і санкцій щодо осіб та структур, причетних до формування або легітимації квазідержавних утворень, зокрема ДНР і ЛНР, а також просувати концепцію криміналізації спроб порушення територіальної цілісності під виглядом «самовизначення». Рекомендовано поглибити співпрацю з міжнародними організаціями з метою визнання заздалегідь сфальсифікованих референдумів як елементу збройної агресії та закріпити це в правових актах ООН і Ради Європи. Одночасно слід зміцнювати партнерські відносини у сфері розвідки, кібербезпеки та протидії впливовим операціям, що здійснюються Росією через гібридні канали.

Висновки. Отже, керований сепаратизм є цілеспрямованим інструментом зовнішньої агресії Росії, інтегрованим у її гібридну стратегію проти України. Сепаратистські утворення не лише підривають внутрішню стабільність, а й слугують засобом міжнародної делегітимації українського суверенітету через фейкові інститути, псевдореферендуми та інформаційно-дипломатичні кампанії.

Встановлено ключові проблеми, пов'язані з використанням сепаратизму як інструмента зовнішньополітичного тиску Росії: загроза національній безпеці через мілітаризацію сепаратистів; ерозія територіальної цілісності

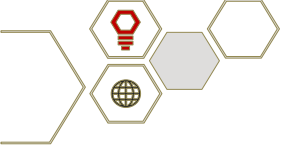

через створення квазідержав; розмивання норм міжнародного права шляхом маніпулятивного використання концепту самовизначення.

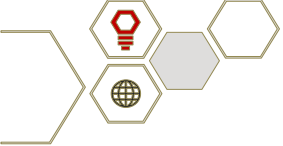
Рекомендовано посилити кримінально-правову відповідальність за колабораціонізм, розвивати інструменти інформаційної протидії та поглибити міжнародну координацію санкційної політики щодо осіб і структур, які сприяють легітимації сепаратизму. Перспективи подальших досліджень пов'язані з аналізом впливу гуманітарних інструментів гібридної війни та розробленням стратегій реінтеграції деокупованих територій.

Список використаних джерел

1. Грубов В. М. Сепаратизм в Україні: соціально-економічні та політичні передумови. *Держава і право. Юридичні і політичні науки*. 2019. Вип. 86. С. 265–284. DOI: <https://doi.org/10.33663/1563-3349-2019-86-265>.
2. Шевченко О. Становлення стратегічних основ окремих елементів гібридної війни Російської Федерації: законодавчий аспект. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право*. 2022. Вип. 69. С. 467–479. DOI: <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2021.69.77>.
3. Власенко Р. Інтереси Російської Федерації у сепаратистських тенденціях Європи. *Вісник Львівського університету. Серія філософсько-політологічні студії*. 2020. Вип. 28. С. 125–133. DOI: <https://doi.org/10.30970/2307-1664.2020.28.16>.
4. Риженко І. М., Яцкевич П. В. Регіональний сепаратизм в Україні та країнах Європи. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: Юридичні науки*. 2024. Вип. 2. С. 55–59. DOI: <https://doi.org/10.32999/ksu2307-8049/2024-2-10>.
5. Запорожченко Ю. Вітчизняна історіографія з історії «русинського» сепаратизму: 1991–2023 рр. *Старожитності Лукомор'я*. 2023. Вип. 6. С. 79–85. DOI: <https://doi.org/10.33782/2708-4116.2023.6.242>.

6. Ващенко І., Стаднік А., Полтавський Е. Передумови збройної агресії Російської Федерації проти України: від гібридного протистояння до широкомасштабного збройного вторгнення. *Чесць і Закон*. 2023. Т. 4, № 87. С. 61–66. DOI: <https://doi.org/10.33405/2078-7480/2023/4/87/295130>.
7. Лисянський П. Л., Ястребова В. А. Специфіка сучасних проявів сепаратизму в світі. *Регіональні студії*. 2023. Вип. 32. С. 115–122. DOI: <https://doi.org/10.32782/2663-6170/2023.32.18>.
8. Pertiwi L. A., Jaffri W. S. R. W. A. A. Russia's foreign policy towards Crimean separatism: its learning from Georgia-Russo war. *Malaysian Journal of International Relations*. 2019. Vol. 7, № 1. P. 88–102. DOI: <https://doi.org/10.22452/mjir.vol7no1.5>.
9. Mankoff J. Russia's war in Ukraine. *Center for Strategic & International Studies*. 2022. Vol. 6, № 4. URL: <https://www.jstor.org/stable/pdf/resrep40567.pdf> (дата звернення: 05.02.2025).
10. Boman B. The coexistence of nationalism, Westernization, Russification, and Russophobia: facets of parallelization in the Russian invasion of Ukraine. *International Politics*. 2023. Vol. 60. P. 1315–1331. DOI: <https://doi.org/10.1057/s41311-023-00495-z>.
11. Sasse G. *Russia's war against Ukraine*. John Wiley & Sons. 2023. URL: <https://books.google.com.ua/books?id=OVjXEAAAQBAJ> (дата звернення: 05.02.2025).
12. Fridrichová K. Mugged by reality: Russia's strategic narratives and the war in Ukraine. *Defense & Security Analysis*. 2023. Vol. 39, № 3. P. 281–295. DOI: <https://doi.org/10.1080/14751798.2023.2201018>.
13. Iliyassov M., Herrera Y. M. Russia's war strategy: what Chechnya suggests for Ukraine. *Post-Soviet Affairs*. 2024. Vol. 40, № 5. P. 383–400. DOI: <https://doi.org/10.1080/1060586X.2024.2330882>.

14. Götz E., Staun J. Why Russia attacked Ukraine: Strategic culture and radicalized narratives. *Contemporary Security Policy*. 2022. Vol. 43, № 3. P. 482–497. DOI: <https://doi.org/10.1080/13523260.2022.2082633>.

15. Сулейманова С. Р. Особливості застосування медіації у збройному конфлікті. *Європейський вибір України, розвиток науки та національна безпека в реаліях масштабної військової агресії та глобальних викликів XXI століття (до 25-річчя Національного університету «Одеська юридична академія» та 175-річчя Одеської школи права)*: матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 17 червня 2022 р.) / за заг. ред. С. В. Ківалова. Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2022. Т. 2. С. 795–797. URL: <https://dspace.onua.edu.ua/server/api/core/bitstreams/0e70e3c5-d5ff-45cb-9f28-ec72200de3f7/content> (дата звернення: 05.02.2025).

16. Russia Today: вебсайт. 2025. URL: <https://www.rt.com> (дата звернення: 05.02.2025).

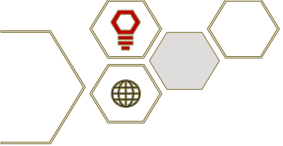
17. Россия 24: вебсайт. 2025. URL: <https://www.vesti.ru> (дата звернення: 05.02.2025).

18. Перший Козацький: YouTube-канал. 2025. URL: <https://www.youtube.com/@1kozactv> (дата звернення: 04.04.2025).

19. Політварта: YouTube-канал. 2025. URL: <https://www.youtube.com/@politvarta> (дата звернення: 04.02.2025).

20. Kyiv24: Ще більш шкідливий, ніж Telegram? В Україні заговорили про загрозу TikTok. Вебсайт. 2023. URL: <https://kyiv24.news/news/shhe-bilsh-shkidlyvyj-nizh-telegram-v-ukrayini-zagovoryly-pro-zagrozu-tiktoku-ta> (дата звернення: 04.02.2025).

21. Hromadske: Авторка фейку про «розп'ятого хлопчика» шкодує про свої слова і скаржиться на погане ставлення в росії. Вебсайт. 2022. URL: <https://hromadske.ua/posts/avtorka-fejku-pro-rozpyatogo-hlopchika-shkoduye-pro-svoyi-slova-i-skarzhitsya-na-pogane-stavlennya-v-rosiyi> (дата звернення: 04.02.2025).

22. Таврія-ТВ: вебсайт. 2025. URL: <https://tavria-tv.ru> (дата звернення: 04.02.2025).

23. Інститут масової інформації: Серед міжнародних «спостерігачів» на псевдореферендумах були іноземні журналісти, пов'язані з рф. Вебсайт. 2022. URL: <https://imi.org.ua/news/sered-mizhnarodnyh-sposterigachiv-na-psevdoreferendumi-buly-inozemni-zhurnalisty-pov-yazani-z-rf-i47957> (дата звернення: 04.02.2025).

24. Катехон: вебсайт аналітичного центру. 2025. URL: <https://katehon.com> (дата звернення: 04.02.2025).

25. Центр РИСИ (Российский институт стратегических исследований): вебсайт. 2025. URL: <https://riss.ru> (дата звернення: 04.02.2025).

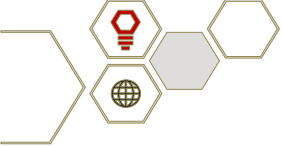
26. BBC News Україна: У «ДНР» провели «вибори». Вебсайт. 2018. URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/news-46178000> (дата звернення: 05.02.2025).

27. DW: Україна звернулась до Радбезу ООН через ініціативу визнання «ЛДНР» у Росії. Вебсайт. 2022. URL: <https://www.dw.com/uk/ukraine-zvernulas-do-radbezu-onn-cherez-initsiatyvu-vyznannia-ldnr-v-rosii/a-60808616> (дата звернення: 05.02.2025).

28. Espresso: Делегація фракції проросійської «Альтернативи для Німеччини» у Бундестазі забралася в окупований Донбас. Вебсайт. 2021. URL: <https://espresso.tv/delegatsiya-fraktsii-prorosiyskoi-alternativi-dlya-nimechchini-u-bundestazi-zabralasya-v-okupovaniy-donbas> (дата звернення: 05.02.2025).

29. Укрінформ: Вирок журналісту Асєєву в окупованому Донецьку обурив НСЖУ. Вебсайт. 2019. URL: <https://www.ukrinform.ua/amp/rubric-society/2803773-virok-zurnalistu-aseevu-v-okupovanomu-donecku-oburiv-nszu.html> (дата звернення: 05.02.2025).

30. Радіо Свобода: Як референдуми перетворились на інструмент анексії — кейс Путіна. Вебсайт. 2022. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/novyny-pryazovya-referendumu-aneksyya-putyn/32056562.html> (дата звернення: 05.02.2025).

31. Sputnik International: вебсайт. 2025. URL: <https://sputnikglobe.com>
(дата звернення: 05.02.2025)

32. Інститут масової інформації: Про що пишуть медіа-пропагандисти
Донеччини. Вебсайт. 2023. URL: <https://imi.org.ua/blogs/pov-yazani-okupatsiyeyu-pro-shho-pyshut-media-propagandystiv-donechchyny-i62267> (дата
звернення: 05.02.2025).